

G. BLAŽIENĖ

VIETOVARDŽIAI SU *kaim- SEMBOJE

Yra gyvas reikalas skirti vis didesnę dėmesį prūsų vardynui. J. Gerulio darbuose¹ prūsų vietovardžiai skirstomi pagal jų semantiką, per mažai dėmesio skiriama vietovardžių struktūrai – nė vienas vietovardžių sluoksnius (hidronimai, toponimai, mikrotoponimai) nėra nagrinėtas pagal kokius nors formalius požymius, neanalizuojami apvokietinti toponimai fonetiniu aspektu, neaptartas kartografinis vaizdas.

Be to, prūsų vardyno sąrašą reikia papildyti XVI–XVIII a. duomenimis, pavyzdžiui, tokių gyvenamųjų vietų vardų, kaip *Alexnicken*, 1785², vėliau *Alknicken*³; *Kadgienen* (Goldbeck 75), *Kadegiēnen*⁴, *Mischen* (Goldbeck 114), prūsiška kilmė nekeltų abejonių.

Rekonstruojant Sembos vietovardžius, daugeliu atvejų galima pateikti tik toponimo leksemos foneminį bei morfeminį vaizdą, o motyvaciją nustatyti labai sunku. Kartais tai įmanoma „per analogiam“ su giminiškomis kalbomis. Čia dar kartą pasigendame lietuvių vardyno istorinio nagrinėjimo.

Darybiškai motyvuota produktyvi topoleksema *kaim- (pr. *caymis*, *cayme* Mažiulis PKP II 276 skaito kaip [*kaimis*], lie. *káimas*, *káimė*) jau seniai aptarinėjama⁵. Pradžią toponimų su *kaim- istorijai ir diskusijoms davė visiems žinomas Becenbergerio teiginys: „Demnach sind die heutigen ostpreussischen Ortsnamen auf *-kehmen* litauisch, die aber, welche das element *keim* (*kaim*, *kam*) enthalten, sind altpreussisch...“ ir „... dass die ostgrenze des *keim*-gebietes ziemlich genau die grenze darstellt, welche in der ordensherrschaft vorangehenden zeit Preussen

¹ Gerullis G. De Prussicis Sambiensium locorum nominibus. Phil. Diss. Königsberg, 1912 (trump.: Gerullis SLN); Gerullis G. Die altpreußischen Ortsnamen. Berlin; Leipzig, 1922 (trump.: Gerullis Apr. ON.).

² Goldbeck J. F. Vollständige Topographie des Königreichs Preu-Ben. Königsberg u. Leipzig, Bd. 1. 1785 (trump.: Goldbeck).

³ Schroetter F. L. Karte von Ost-Preussen nebst Pr. Litthauen 1796–1802. Berlin, 1840.

⁴ Nesselmann G. H. F. Thesaurus linguae Prussicae. Berlin, 1873, p. 60 (trump.: Nesselmann Thes).

⁵ Топоров В. Н. Прусский язык. Словарь. I–K. М., 1980. С. 143.

und Litauer sprachlich und damit auch politisch schied.“⁶ Po metų jis dar labiau akcentavo: „Das sich altpreussische namen auch ausserhalb der preussischen ostgrenze finden, glaube ich auch jetzt nicht...“⁷

Į Becenbergerio teiginius atsiliepė A. Salys⁸, P. Kargė⁹, H. ir G. Mortenzenai¹⁰, K. Fortštrotteris¹¹. Mūsų supratimu, remiantis topoleksema *caymis*, taip pat topoleksemais *garbis* ir *ape*, vargu ar įmanoma įtikinamai pagrįsti ir nustatyti ribą tarp prūsų ir lietuvių žemių.

Reikėtų pridurti, kad vietovardžiai su **kaim-* Užnemunėje, Skalvoje ir Nadruvoje daug retesni, be to, jie fiksuoti 200–300 metų vėliau negu kitose Prūsijos žemėse. Insterburgo apskrities XVI a. dokumentuose randami toponimai su *-keim*, *-kiem*, *-kim*, *-kin*. O. Natau tą aiškina raštininkų pripratimu prie prūsiškų formų¹². Iš Natau sudaryto kruopštaus vietovardžių sąrašo paaiškėja, kad „wie zu Beginn der Besiedelung einige Ortsnamen mit starkem preußischen Anschlag auftraten, wie eine Anzahl der Besiedelung in den ersten Jahrzehnten deutsche Namen führte und wie dann diese beiden Namensgruppen allmählich lituanisiert worden und schließlich ganz verschwanden unter der litauischen Namensschicht.“ (Natau O. Op. cit., p. 172–173). Šiaurės Rytų Rytprūsioje XVI a. fiksuota tik 16 toponimų su *-keimen*, *-kemen*, vėliau *-kehmen*, pvz.: *Beynickemen*, 1580; *Ederkeimenn*, 1564/65; *Lawischkehmen*, 1590–1620 (Natau O. Op. cit. p. 225–234).

Gausiausi iš minimų topoleksemų yra toponimai su **kaim-*, kurių Gerulis Notangoje, Varmėje, Bartoje ir Semboje užfiksavo apie 120. Šitokius toponimus vokiečiai Notangoje, Varmėje ir Bartoje užrašo su *-keim*, *-heim*, o Semboje su *-keim*, *-kaim*, *-kam*. Vietovardžiai su **kaim-* anksčiausiai fiksuoti Semboje. Šioje prūsų srityje nuo XIII iki XVIII a. aptikta per 40 toponimų su **kaim-*, kurie paplitę visoje teritorijoje, gausiausiai apie *Kaimius (Caymen)* ir Vakarų Semboje.

⁶ Bezenberger A. Die litauisch-preußische Grenze // Altpreussische Monatsschrift. Königsberg, 1882, Bd. 19. P. 651–654.

⁷ Bezenberger A. Über die Verbreitung einiger Ortsnamen in Ostpreussen // Op. cit. Königsberg, 1883. Bd. 20. P. 127.

⁸ Salys A. Die žemaitischen Mundarten // Tauta ir žodis. VI. Kaunas, 1930.

⁹ Karge P. Die Litauerfrage in Altpreußen in geschichtlicher Beleuchtung. Königsberg Pr., 1925. P. 34–35, 79. Plg. Fasmerio nuomonę (Vasmer M. Die slawische Ortsnamenforschung in Ostdeutschland, 1914–1927. T. I. // Zeitschrift für slawische Philologie. Leipzig, 1929, Bd. 6. P. 192–193).

¹⁰ Mortensen H. und G. Die Besiedlung des nordöstlichen Ostpreußens bis zum Beginn des 17. Jahrhunderts. Leipzig, 1937–1938. Bd. 1, 2.

¹¹ Fortstreuter K. Deutschland und Litauen im Mittelalter. Köln, 1962. P. 15, 17.

¹² Natau O. Mundart und Siedelung im nordöstlichen Ostpreußen. Königsberg (Pr.); Berlin, 1937. P. 165.

Vienas iš seniausių Sembos vietovardžių, fiksuotų dokumentuose ir aktų knygoje, yra *Caym* (1255) PU I 227. Kiti užrašymo variantai *Cayme* (1258) SU 26, *Kayme terra et vicus* (1262) PU II 122, *Keyme villa* (1262) PU II 141¹³, im *Kaymischen* (1525)¹⁴, *Kaymen* (1595)¹⁵, *Caymen* (1785 Goldbeck 28) iš Labguvos apskrities, formaliai sutampantys su apeliatyvu *caymis*, leidžia ir apeliatyvo fikzaciją nukelti 50 metų anksčiau negu jis pasirodė kalbos paminkluose.

Aptarus vietovardį su topoleksema **kaim-* dokumentuose, keletas žodžių pasakytina apie šaknies dvibalsio **ai* įvairavimą. Dvibalsis **ai* prūsų kalbos paminkluose žymimas raidėmis *ay*, *ai*, o nomen proprium XIII a. grafiškai užrašomas trejopai: su *ay*, *ey*, *ei*. Tai rodo šie vietovardžiai:

1. *Keymal* (1262) PU II 141 < **kaim-al-(?)* – laikytinas priesagos *-al* arba *-el* vediniu iš *caymis*. Galbūt deminutyvinės priesagos atsiradimą lėmė toponiminis kontekstas, o gal pats objekto mažumas. Plg. lie. vietų vardus *Kaimālė*, *Kaimėlė*, *Kaimėliai*, *Kaimėlis*¹⁶, dėl priesagos plg. pr. asmenvardžius su priesaga *-al*: *Vagala*, *Kropale* etc.¹⁷

2. *Metkeym* (1277) SU 63, Kumėnų (*Cumehnen*) apskrityje, *Metkaym* (1277)¹⁸ pavadintas *Seefeld* jau XIV a. pradžioje. Dar vienas kaimo vardas Labguvos apskrityje *Metkayme* (1338), *Metkaymen*, *Metkaym* (1377), *Mettekaym* (1400), *Mettkaymen* (1418) (Gerullis SLN 69), *Metkeim* (1785 Goldbeck 113), *Mettkeim* (Nesselmann Thes. 104) < **met(a) kaim-(?)*, **metkaim-(?)*. Tai sudurtinis toponimas, kurio pirmas sandas veikiausiai sietinas su asmenvardžiu *Mete* (Trautmann

¹³ Vartojamos tokios šaltinių santrumpos; PU (Preußisches Urkundenbuch, Königsberg i. Pr., 1882 Bd. 1, Königsberg i. Pr., Bd. 1, 2. Hälfte, 1909; Königsberg Pr., Bd. 2, Lfg. 1. 1932; Königsberg, Bd. 2, Lfg. 4. 1939; Königsberg Pr., Bd. 3, Lfg. 1, 1944; Marburg, Bd. 3., Lfg. 2, 1958; Marburg, Nachträge, Bd. 3, 1961; Marburg, Bd. 4, 1960), SU (Neues preussisches Urkundenbuch / / Urkundenbuch des Bisthums Samland / Hrsg. von Woelky C. P. und Mendthal H. Leipzig, 1898, H. 2).

¹⁴ Tschakert P. Urkundenbuch zur Reformationgeschichte des Herzogthums Preußen. Leipzig, 1890. Bd. 3. P. 136.

¹⁵ Hennenberger C. Erclerung der preussischen Landtafel oder Mappen. Königsberg, 1595, P. 165–166.

¹⁶ Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas. 1976. T. 2. P. 115–116 (trump.: Žinynas).

¹⁷ Trautmann R. Die altpreußischen Personennamen. Göttingen, 1925. P. 127 (trump.: (Trautmann Apr. PN). Dėl priesagos žr. dar: Vanagas A. Lietuvos TSR hidronimų daryba. V., 1970. P. 85 (trump.: Vanagas HD).

¹⁸ Perlbach M. Preussische Regesten bis zum Ausgange des 13. Jahrhunderts. Königsberg i. Pr., 1876. P. 229.

Apr. PN 104). Šaknis *met-* baltų vardyne reta, plg. lie. hidronimą *Metelỹs*¹⁹, žr. Būga RR 525, dar plg. pr. *metis* „*metimas*“, kurį Mažiulis interpretuoja kaip [mētis].

3. *Windekaymen* (1258) SU 34, *Windekaym* (1318) SU 130, *Windekayme* (1331) SU 190 Kvedenavos apskrityje tarp *Nesselbeck*, *Aweyken*, *Stantau* und *Trutenau*“ SU 34, ein Nadraw von *Wyndikaym* (1419)²⁰ < **vind(a)kaim-*(?), < **vindkaim-*. Pagal Kvedenavos bažnyčios aktus *Windekaymen* Ordino viešpatavimo laikais buvo pavadintas *Neuenhof* vėliau *Neuhof*²¹. Kaimo vardas aptinkamas ne tik Semboje ir vokiečių XVII–XVIII a. užrašomas *Windkeim* (Gerullis Apr. ON 202). Sudurtinio vietovardžio pirmas komponentas – asmenvardis *Windiko*, *Windike*, *Windeko* (Trautmann Apr. PN 118), dėl šaknies plg. lie. upėvardį *Viñd-upis* (Vanagas HEŽ 385), toponimą *Vindeikiai* (Žinynas 347).

Sembos padalijimo į vyskupui ir ordinui priklausančias sritis 1331 m. akte užfiksuota arti 100 Sembos hidronimų, toponimų, mikrotoponimų, tarp kurių yra ir vardų su **kaim-* (SU 183–197). Iš jų paminėtini toponiminė glosa *Treonkayminweisgis*, *Trecukayminwegis*, *Treonkayminweysigis*, *Criunkayme locus id est trium villarum pratum* (SU 194), pagal darybinį tipą priklausanti kilmininkiniams vietovardžiams²², hidronimas *Caymendpe*, *Kaymenape* (SU 184) **kaimap-*, XVI a. upė taip ir vadinama „*Dorfffließ*“, vėliau pagal kaimo vardą *Wiekauer Fließ*. Tame akte fiksuoti ir toponimas *Laytkayme*, *Laytkaymen*, *Leytkayme* (SU 186), *Ladtkeim* 1785 (Goldbeck 95), lokalizuotinas netoli Kumėnų. Pirmas pastarojo toponimo komponentas galbūt sietinas su pr. apeliatyvu *laydis* „molis“, kurį Mažiulis skaito [laidis] ir laiko galūnės vediniu iš **leid-*(PKP II 290–291). Rekonstruotina **laid(a)kaim-*(?). Plg. lie. hidronimą *Laĩdė*, *Laidė* (Vanagas HD 177) ir toponimą *Laĩčiai* (Žinynas 151). Hidroniminės kilmės priesagos *-an-* vedinį *Lassanos*, *Lasinus*, *Lasanos*, *Lasonos* (SU 184) vokiečiai XVI a. ir vėliau rašo *Laserkeim* (Goldbeck 97) arba *Loterkeim-*. Tai aiškūs vokiečių kalbos interferencijos atvejai. Plg. *Lassa*, *Lasse* fluvius 1332 (SU 155, 148), *Lasse* rivulus 1331 (SU 188) prie Kraxtepellen į jūrą įtekantis upelis²³, lie. hidronimus *Lāš-upis*, *Lašup-ėlis* (Vanagas HD 235).

¹⁹ Vanagas A. Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas. V., 1981. P. 212–213 (trump.: Vanagas HEŽ).

²⁰ Mülverstedt G. A. Das älteste Vasallenregister des Samlandes sowie der Gebiete Insterburg und Gerdauen aus dem Jahre 1436. // Neue Preussische Provinzial-Blätter. 2. F. Königsberg, 1855. Bd. 7. P. 194.

²¹ Fischer C. L. Chronik der Kirche und Kirchgemeinde Quednau von 1254 bis 1882 urkundlich und aktenmäßig dargestellt. Königsberg, 1883. P. 136.

²² Savukynas B. Kilmininkiniai lietuvių vietovardžiai // LKK, 1963. T. 6. P. 236.

²³ Froelich G. Flußnamen in Ostpreussen / Ein Beitrag zur Namenforschung und Siedlungsgeschichte des preussischen Ostens // Festschrift zum 50 jährigen Bestehen der Altertumsgesellschaft Insterburg, Heft 19 der Zeitschrift. Insterburg, 1930. P. 63.

Kelios pastabos apie toponimų su **kaim-* darybą. Iš 40 Sembos toponimų su **kaim-* vienas yra pirminis (*Caymen*), vienas priesagos vedinys (*Keymal*), kurio derivacinis ryšys su pamatiniu žodžiu neabejotinas, ir visi likusieji vietų vardai sudurtiniai dariniai, kurių pirmas sandas kilęs iš apeliatyvo arba tikrinio žodžio.

Pirmas komponentas formaliai sutampa su koku nors apeliatyvu, arba turi koki nors topodarybinį požymį, pvz. yra priesagos vedinys.

1. Pirmas sandas – priesagos *-īn-* vedinys iš apeliatyvo, reiškiančio augalo pavadinimą.

*Absynnkayn*²⁴, *Absynnkeyn*, *Obsynen*, 1378 (SU 349), *Absindikaim*, *Absinikeim*, XVI–XVII a. (Fischer C. L. Op. Cit. p. 131), *Absintkeim*, 1760 (Fischer C. L. Op. cit. p. 131), *Abzielkeim*, *Zielkeim*, *Absintkeim*, 1785 (Goldbeck 1) prie Kvedenavos (**abs(īn)kaim*). Šio sudurtinio vietovardžio pirmas komponentas sietinas su pr. *abse*, kurią Mažiulis interpretuoja kaip [apsē] (PKP II 268), plg. lie. *āpušė*, *ēpušė*, la. *apse* ir hidronimus lie. *Āpšė*, *Apušė*, *Apsingė*, *Aps-uonà* (Vanagas HD 30, 168), la. *Abze*, *Apšu up(it)e*, *Apš-upe*²⁵.

2. Pirmas sandas – gyvulinės kilmės apeliatyvas.

Sonnekaym, 1343 (Gerullis Apr. ON 168), *Sunicken*, 1376 (SU 341), *Sūnycken*, 1378 (SU 344), *Sonnigkeim*, 1785 (Goldbeck 177). Kitose prūsų srityse užfiksuotas hidronimas *Suna* ir toponimas *Sonne* (Gerullis Apr. ON 176, 168), kurie kaip ir *Sonnekaym* < **sunkaim-* sietini su pr. *sunis*, lie. *šuō*, la. *suns*. Plg. lie. hidronimus *Šūn-ija*, *Šūn-upė* (Vanagas HD 146), toponimus *Šūnėliai*, *Šūnikiai* (Žinynas 310).

3. Pirmas sandas iš kokio nors kito daiktavardžio: a) *Dompnikaym*, *Domnykaym*, *Domenekaym*, 1400 (Gerullis Apr. ON 28), *Dommelkeim*, 1785 (Goldbeck 37) < **daubkaim-(?)*, < **dubkaim-(?)*, < **dumb(a) kaim-(?)* pr. *dambo* [*dauba*], *padaubis* (Mažiulis PKP II 264, 312)²⁶, b) *Kugykam*, *Kuykaym*, 1405, *Coykaym*, 1483, *Kugikeym*, 149 (Gerullis Apr. ON 75), *Kuykeim*, 1785 (Goldbeck 91) < < **kujkaim-(?)*. Pirmas sandas galbūt sietinas su pr. *cugis*, kurią Mažiulis skaito kaip [kūjis], lie. *kūjis* (PKP II 282). Dar plg. pr. vardyne *Kuyen*, 1352, *Cugen*, *Cogen*, 1344 (Gerullis Apr. ON 75).

Čia reikėtų paminėti ir *Lankeine*, 1331 (Gerullis SLN 60), *Lankaynis*, 1336 (PU III 61), kurio užrašymo variantai rodo šį toponimą esant priesagos *-ain-* vediniu,

²⁴ Der Landkreis Samland. Ein Heimatbuch der ehemaligen Landkreise Königsberg und Fischhausen. Würzburg, 1966. P. 745.

²⁵ Endzelīns J. Latvijas PSR vietvārdi. Rīgā, 1961. Sēj. 1, d. 1. P. 38–41 (trump.: Endzelīns LV).

²⁶ Blažienė G. Keletas pastabų dėl prūsų Sembos mikrotoponimų // Baltistica. 1986. T. 22, sąs. 2. P. 39.

ir tik vieną kartą užfiksuotas *Lankayme*, 1372 (Gerullis SLN 60) < **lank(a)-kaim-*, < **lank-kaim-*. Vėliau aptinkamą *Landkeim*, 1785 (Goldbeck 95) galima traktuoti kaip „Volksetymologie“ dalyką. Be to, pasitaiko *Lankaym*, *Lankam* XV a. vėliau *Langheim* Rastenburgo apskrityje (Gerullis Apr. ON 82). Plg. lie. *lankà*, la. *lanka*, dar plg. lie. toponimus *Lankà*, *Lañkakiemis*, *Lañkupiai* (Žinynas 152), la. vardyne *Lañka*, *Lañku-kapi*, *Lanku-upe* (Endzelīns LV 1,2 256 tt).

Be minėtų toponimų, šiam darybiniam tipui priklausytų ir *Caymelawken vel Pyantko*, 1427 (Gerullis Apr. ON 53) < **kaima(a)lauk-*, ir hidronimas **kaimap-* bei kaimo vardas **laid(a)kaim-*. Galbūt prie šios grupės priskirtina *Silkaym villa*, 1347 (PU IV 207) *Sielkeim*, 1785 (Goldbeck 175), *Zielkeim* (Goldbeck 211); sieti su pr. *sylo* [*silā*] lie. „tyrai, šilai“ (Mažiulis PKP II 320), trukdytų apvokietėjusių formų šaknies balsio ilgumas *ie = ī*. Plg. pr. vardyne *Siln* (Gerullis Apr. ON 75).

Dviejų dūrinių pirmas sandas yra būdvardis: a) *Autekaym*, 1291 (SU 78), *Authekaym*, 1327 (SU 168), *Autekaym*, 1343 (SU 243) *Auctekaymen*, 1355 (SU 300). Dokumentuose identifikuojamas su *Viskiautais (Wiskiauten)*. Rekonstruotinas **aukt(a)kaim-*, **aukt-kaim-*. Plg. pr. *auctimmiskan* [*auktimiskan*] lie. „vyresnybė“ (Mažiulis PKP II 362), dar plg. lie. *aukštas*, la. *aūgsta* ir lie. hidronimus *Āukštai*, *Āukš-upis*, *Aukšt-upỹs* (Vanagas HD 51, 247), toponimus *Aukštādvaris*, *Aukštākaimis*, *Aukštākālnis* (Žinynas 16), la. vardyne *Aūgstasila*, *Aūgstkalns*, *Aūgstupe* (Endzelīns LV I, I 51–52); b) *Caylkaym*, 1437, *Kaylekaymen*, 1460, *Calickaym*, 1462 (Gerullis Apr. ON 53), *Kalkeim*, 1785 (Goldbeck 76). Plg. pr. *kails*, *kayle* „sveikas“; *kailūstiskan* „sveikata“ (Mažiulis PKP II 314) < **kailkaim-(?)*.

Vieno toponimo pirmas sandas yra skaitvardis: *Triskaym*, 1421 (Gerullis Apr. ON 186) < **triskaim-*. Plg. lie. *trỹs*, la. *trīs*, pr. *tirts* „trečias“ ir lie. toponimus *Trikālnis*, *Trīkampiai* (Žinynas 320).

Neaiški poros toponimų pirmo sando kilmė: *Neytkaym*, *Naytekaymen*, 1353 (SU 135), *Neidtkeim*, 1785 (Goldbeck 121). Gal pirmas sandas sietinas su lie. *Nidà* (Vanagas HEŽ 230). *Sittekaymen*, *Sitkaym*, *Sitikaymen*, 1405 (Gerullis Apr. ON 158), *Sitkeim*, 1785 (Goldbeck 175) vėliau *Sittkeim*. Gal sietinas su la. hidronimu *Sita*?

Didžiąją dalį sudaro toponimai, kurių pirmas sandas asmenvardis: *Dirsunikaym*, *Dirsunikaymen*, *Dirsinekaym*, 1396 – *Dirsunekaym* (Gerullis SLN 28), *Dirschkeim* – Karaliaučiaus apskrityje. *Dirsune* (Trautmann Apr. PN 25). < **dirsunkaim-(?)*.

Dulokaym, *Dolokaym*, 1394, *Dulkaym*, 1400. *Dulokaym-* (Gerullis SLN 30–31), *Dolkeim*, *Dolkam*, 1785 (Goldbeck 36). Plg. Jacob *Dullit* (Trautmann Apr. PN 26). < **dulkaim-*.

Gedawkin, 1389, *Gedaukayn*, 1389, *Gedawkayme*, 1397, *Gedawkaym*, *Gedaukaym*, 1400 (Gerullis SLN 35). Plg. *Gedaw*, *Gedouwe*, *Gedawe* (Trautmann Apr. PN 30) < **gedaukaim*.

Kabykaym, 1473, *Cabekaym*, 1480 (Gerullis SLN 44). Plg. *Kabe* (Trautmann Apr. PN 41), *Kapkeim*, 1785 (Goldbeck 77) **kabkaim*-.

Kaynekaym, 1383, *Kaynikaymen*, 1402, *Kankaym*, *Kaynikaym*, 1463 (Gerullis SLN 46), plg. asmenvardį *Kayn-yn* (Gerullis Apr. ON 53) < **kainkaim*-.

Kudikaymen, 1459, plg. *Symon Kudyn* (Trautmann Apr. PN 49) **kudkaim*-, plg. lie. toponimą *Kudinaĩ* (Žinynas 144);

Maniothkaym, 1405 (Gerullis Apr. ON 94), *Mantkeim*, 1785 (Goldbeck 109, 166), *Mandtkeim* < **mantkaim*-, plg. *Manyoth*, *Manioth*, *Maniot* (Trautmann Apr. PN 55 ir dėl *mant*- 144). Šaknis *mant*- paplitusi prūsų vardyne, plg. asmenvardžius *Mantiko*, *Monte*, *Nytني-mant*, vietovardžius *Mante-garbs*, *Montiten*, *Muntileitis dumpnis*, žr. lie. *Aĩ-manas*, *Aĩ-mantas*, *Eĩ-mantas*, *Nõr-mantas*²⁷.

Nõpekayme, *Nõpkayme*, 1396, *Nõppekaymen*, *Nõppekaym*, 1400 (Gerullis SLN 76), *Nõpkeim*, *Nõpkeim*, 1785 (Goldbeck 124), plg. *Nõppynne* (Trautmann Apr. PN 72) gal tos pačios šaknies la. *Nape* (Endzelĩns LV I, II 469), neaiškios darybos *Nõp-aitỹs*, *Nõp-aitis* (Vanagas HD 79). *Nõppekayme* rekonstruotinas **nõpkaim*-.

Notkaymen, 1441 (Gerullis SLN 77) < **notkaim*-. Plg. *Naticke Natike* (Trautmann Apr. PN 67), *Votis*, *Notike* (Gerullis Apr. ON 109), lie. hidronimus *Notà*, *Not-ijà*, *Notě* (Vanagas HD 146), toponimą *Notėnai* (Žinynas 202), la. *Nàtiņi* (Endzelĩns LV I, II 474).

Ryppenkaymen, 1343 (PU III 482–483), *Rypkaymen*, 1419 (Gerullis Apr. ON 142), *Ripkeim*, 1785 (Goldbeck 152). Plg. *Rippe* (Gerullis ebenda), lie. *Ripeĩkiaĩ* (Žinynas 263), **ripkaim*-.

Rocklikaym, 1424, *Rockelkaym*, 1480 (Gerullis SLN 98), *Rockelkeim*, 1785 (Goldbeck 153). Plg. *Rukals* (Trautmann Apr. PN, 176), lie. *Rukỹs*, *Rukaiĩ* etc. (Bũga RR III 149). **ruk-al-kaim*-(?).

Squoliskaym, 1342, *Squalikaym*, 1358 (Gerullis SLN 110) ir asmenvardis *Sqwole* (Trautmann Apr. PN 95).

Tirschaym, 1339, *Tirskaymen*, 1411, *Tirskaym*, 1426, *Dirschkeim*, 1515 (Gerullis SLN 116), *Dirschkeim*, 1785 (Goldbeck 35), Plg. *Tirsko* (Trautmann Apr. PN 106), lie. *Tirkšliaĩ* pagal Bũgà iš < **Tirkš-liai* (RR I 425).

Wilcayme, 1366 / 70 (SU 336), *Wiltekaym*, 1409 *Wiltekaymen*, 1420 (Gerullis SLN 126), *Wilkeim*, *Willkeim*, 1785 (Goldbeck 205). Plg. *Wiltico*, *Wilticke* (Trautmann Apr. PN 118) ir *Wylthen* (Gerullis Apr. ON 202).

²⁷ Lietuvių pavardžių žodynas. A–K. V., 1985. P. 131.

Semboje aptikti *Bloskam*, *Bloskaym* tarp *Heiligencreutz* ir *Katzkeim*, išnykęs XVIII a. pradžioje po maro, pažįstamas kitose Prūsijos srityse (Gerullis Apr. ON 21), plg. lie. *Blùskaimiai*. *Catczekayme* (Schlicht 69)²⁸, plg. asmenvardį *Katcze* (Trautmann Apr. PN 43), gal *Katzkeim*. Darybinę šių toponimų analizę sunkina tai, kad pirmas sandas gali būti ir vokiškas, kaip *Lautkeim* bei *Schulkeim* atveju.

Prūsų vardyne toponimai su **kaim-* gerokai dažnesni už šios topoleksemos toponimus lietuvių vardyne, kur užfiksuoti 8 šios šaknies priesagos vediniai ir 29 dūriniai (Žinynas). Šie toponimai labiausiai paplitę Raseinių, Kelmės rajonuose ir Užnemunėje. Lie. apeliatyvas *káimas* paplitęs į pietus nuo Nemuno, kaimà į šiaurę nuo Nemuno²⁹.

Iš to kas pasakyta, galima padaryti išvadą, kad toponimai su **kaim-* vakarinių baltų substrato arba adstrato liekanos, o pats apeliatyvas **kaim-* vakarinių baltų dalykas.

ORTSNAMEN MIT **kaim-* IM SAMLAND

Zusammenfassung

Der vorliegende Artikel verfolgte das Ziel, die von A. Bezenberger festgestellte Ostgrenze des **kaim-* und **-kehmen* Gebietes zu korrigieren. Die von A. Bezenberger angenommene angebliche Sprachgrenze ist nur die äußerste Linie, bis der die Litauer im 16.–17. Jh. das Territorium bewohnt haben.

Im Artikel werden etwa 40 Toponyme analysiert. Die Ortsnamen werden nach dem Prinzip der toponymischen Derivation besprochen, obwohl nicht in allen Fällen das Wortbildungsmodell der apr. Toponomastik der inneren Rekonstruktion unterliegen kann.

Unter 40 ON mit **kaim-* ist nur ein Name *Caymen* aus dem Appellativ entstanden, ein suffixaler deminutivischer ON, die übrigen sind zusammengesetzte Toponyme, deren erste Komponente in meisten Fällen ein Antroponym ist. Die ersten Komponenten waren ein Floraname, ein Faunaname und sonstige Substantive. Die erste Komponente war zweimal ein Adjektiv und einmal ein Zahlwort.

²⁸ Schlicht O. Das westliche Samland / Ein Heimatbuch des Kreises Fischhausen-Pillau vom Jahre 1725 bis zur Gegenwart. Dresden, 1919–1922. Bd. 1. 2. P. 236 (trump.: Schlicht).

²⁹ Apeliatyvo paplitimas parodytas „Lietuvių kalbos atlaso“ 1 tome, 9 žemėlapyje.